

ASKERİ FANTEZİLER: ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE İMKÂNSIZIN SİYASETİ

MILITARY FANTASIES: INTERNATIONAL RELATIONS AND THE POLITICS OF THE (IM)POSSIBLE

Aslı ÇALKIVİK*

ÖZ

Öngörülemez tehlikeler, özellikle de 11 Eylül 2001 tarihinde ABD’de gerçekleşen terör saldırılarının ardından, devletlerin güvenlik ve askeri stratejilerinde merkezî konuma oturdu. Bu yazıda bu dönüşümün (açık tehditlerden çok, tehlike olasılıklarına, potansiyel risklere odaklı güvenlik siyasetine geçişin) önemli bir boyutu olan askeri fütürolojinin başta ABD ordusu olmak üzere birçok Batılı ordunun gündeminde ön plana çıkmasına yoğunlaşıyorum. Bu doğrultuda “askeri fantezileri” kurumsal ve söylemsel analize tabi tutarak, ne tür varsayımların bu fantezilere kaynaklık ettiğini, ne tür askeri senaryoların bu şekilde dolaşıma sokulduğunu, söz konusu askeri fantezilerin 21. yüzyıl küresel siyaseti açısından ne anlama geldiğini inceliyorum. Temel savım, kesin tehlikelerin yerini, olası risklere bıraktığı güvensizlik ortamında, tahayyülün kendisinin bir savaş alanı haline geldiği yönünde. Olma olasılığı bile kesin olarak bilinemeyen risklere hazırlıklı olma arzusunun bir yansıması olan bu fantezilerin, geleceği tahakküm altına alma çabasının bir ifadesi olmakla birlikte, aslında bugünün üzerinde hakimiyet kurmayı peçinlediğini vurguluyorum.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik, Risk, Askeri Fütüroloji, Askeri Alanda Devrim, Yeni Savaşlar.

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Bölümü, acalkivik@itu.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3762-7715>.

* Makale Geliş Tarihi: 31.10.2018
Makale Kabul Tarihi: 19.01.2019

ABSTRACT

In this article, I take my departure point the reconceptualization of the very idea of security in the 21st century and the concomitant shift in the logic of security governance from the management of calculable risks towards management of incalculable, uncertifiable risks, and attend to the ways in which this shift has reflected in military strategic thought and planning. I focus on contemporary military futurology and analyze “military fantasies” as a discursive medium through which security constitutes and projects itself onto the world. I argue that under the logic of risk that drives contemporary politics of security, imagination itself has become a battlefield. Although the fascination of politics and strategic thought with the future is not a novel development, I note that the contemporary attempts to govern the future by pre-empting any surprises is very much tied to the desire to rule the present.

Keywords: Security, Risk, Military Futurology, Revolution in Military Affairs, New Wars.

Tahayyül edebileceğimiz hiçbir şey imkânsız değildir.
David Hume, 1738

Geleceği tahmin etmenin en iyi yöntemi, onu yaratmaktır.
Binbaşı Jeremy Sauer, Yüzbaşı Sarah Starr, 2017

GİRİŞ

Öngörülemez tehlikeler, varlığı kesin olarak teyit edilemeyen potansiyel tehditler, özellikle de 11 Eylül 2001 tarihinde ABD’de gerçekleşen terör saldırılarının ardından, devletlerin güvenlik ve askeri stratejilerinde merkezî konuma oturdu. Bu yazıda bu dönüşümün (açık tehditlerden çok, tehlike olasılıklarına, potansiyel risklere odaklı güvenlik siyasetine geçişin) önemli bir boyutu olan askeri fütürolojinin başta ABD Ordusu olmak üzere birçok Batılı ordunun gündeminde ön plana çıkmasına yoğunlaşıyorum.¹ Bu doğrultuda

¹ Bu yazıda daha çok dünyanın en büyük askeri gücüne sahip olan ABD ordusuna odaklanıyorum. 2017 yılı itibarıyla ABD’nin askeri harcamaları, Çin ve Rusya’nın da dahil olduğu yedi ülkenin toplamını geçiyordu (SIPRI, 2018). 2018 yılına gelindiğinde ABD ordusunun askeri harcamaları için Temsilciler Meclisi’nde onaylanan bütçe bir önceki yıla kıyasla 100 milyar dolar artarak 717 milyar dolara ulaştı (Sisk, 2018). ABD Savunma Bakanlığının coğrafi ayak izini belgeyen bir çalışma, Bakanlığın 50 eyalet ve 42 yabancı ülkede toplam 100 bin kilometre kare toprağı kontrol altında tuttuğunu, yıllık 32 milyon litre yakıt tüketimiyle dünyanın en büyük yakıt tüketicisi olduğunu ortaya koymaktadır (Bélanger ve Arroyo, 2016).

“askeri fantezileri” kurumsal ve söylemsel analize tabi tutarak, ne tür varsayımların bu fantezilere kaynaklık ettiğini, ne tür askeri senaryoların bu şekilde dolaşıma sokulduğunu, söz konusu askeri fantezilerin 21. yüzyıl küresel siyaseti açısından ne anlama geldiğini inceliyorum.

Bu makalede temel savım, kesin tehlikelerin yerini, olası risklere bıraktığı günümüz küresel güvensizlik ortamında, tahayyülün kendisinin bir savaş alanı haline geldiği yönünde. Kurulan hayallerde öngörülen risklerin içeriği, hangi risklere diğerlerine oranla daha fazla önem verildiği gibi olguların genel sosyo-politik ortam ve iktidar ilişkileri içinde şekillendiğinden yola çıkarak, askeri fantezilerin, stratejik olduğu kadar siyasal birer metin olarak da okunması gerektiğini vurguluyorum. Olma olasılığı bile kesin olarak bilinemeyen risklere hazırlıklı olma arzusunun bir yansıması olan bu fantezilerin, geleceği tahakküm altına alma çabasının bir ifadesi olmakla birlikte, aslında bugünün üzerinde hakimiyet kurmayı perçinlediğini vurguluyorum.

Yazı iki ana bölümden oluşmaktadır. Askeri Fütürolojiye odaklandığım ilk bölümde, savaş ve fantezi dünyası arasındaki karşılıklı etkileşimi ele alıyorum. İkinci bölümde bu gözlemleri küresel siyaset düzeyinde 2000’li yıllar sonrasında yaşanan güvenlik algısı ve güvenlik stratejileri ile ilişkilendiriyorum. Son olarak başta ABD ordusu olmak üzere Batılı orduların 21. yüzyıla dair fantezilerinin daha yakın bir okumasını yaparak, küresel güvenlik siyasetinin başat aktörlerinin tasarruflarına yön veren varsayımların, tehdit algılarının günümüz küresel siyaseti açısından ne tür ipuçları verdiğini ele alıyorum.

1. ASKERİ FÜTÜROLOJİ²

“Fütüristler Aranıyor” başlığı herhangi bir edebiyat dergisinde yer alan bir iş ilanına ait değil. ABD Kara Kuvvetleri Komutanlığı Mensupları Derneği’nin web sitesinde yayımlanan son derece ciddi stratejik bir tartışma yazısının başlığı (Sauer ve Starr, 2017). Halen aktif görevde bulunan iki ordu mensubunun kaleme aldığı yazıda düşmanı alt etmek için uzun vadeli strateji geliştirmenin gelecekteki operasyon ortamını öngörebilmeyi gerektirdiği vurgulanmakta. Her ne kadar asli işi geleceğe odaklanmak, ileriye görebilmek olsa da yazarlara göre ABD Ordusu

² Geleceğe dönük kurgular, insanlığı nelerin beklediğine dair spekülasyonlar gerek ütopya/distopya tarzında yazılanlar gerekse bilim kurgu şeklinde üretilen eserler yoluyla uzun geçmişe sahip olan bir yazın türüdür. Geleceği sistematik bir araştırma konusu haline getiren ve konjonktürel analiz yoluyla geleceğe dönük öngörülerde bulunan fütüroloji (gelecek çalışmaları) ise İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ABD askeri çevrelerinde önemli bir araştırma alanı olarak ortaya çıkmıştır (Gannon, 2003). Askeri tahayyülleri aktaran metinlerin sadece stratejik değil, ideolojik birer metin olarak okunması gerektiğini vurguladığım bu yazıda, fütüroloji ve fantezi terimlerini değişimli olarak kullanıyorum. Bir kavram olarak fantezi hakkında alışılmış düşünce kalıplarını kıran Slavoj Žižek (1989) fantezilerin, arzularımızın gerçekleşmesine dair hayali senaryolar değil, koordinatlarını vererek arzulamamızı sağlayan siyasal metinler olduğunu gösterir.

bu alanda son derece yetersiz kalıyor. Bu tespitten yola çıkarak, bir an önce yapılması gerekenin, geleceği “isabetli ve yaratıcı bir şekilde” öngörebilecek kadroları yetiştirmek, buna yönelik olarak acilen daha çok sayıda fütürist ABD Ordusu’nun kadrolarına katmak olduğu vurgulanıyor. Bu açığı kapatmaya yönelik atılması gereken başka adımlar arasında, fütürizm çalışmalarının askeri akademilerin müfredatına resmen dahil edilmesi, yetenekli fütürist kadroların yetiştirilmesi için askeri doktrin, liderlik ve personel düzeyinde düzenlemelerin yapılması gerektiği sıralanıyor.

Binbaşı Jeremy Sauer ve Yüzbaşı Sarah Starr tarafından kaleme alınan söz konusu makale, son 10-15 yıldır ABD Ordusu içinde giderek ön plana çıkan, askeri strateji ile fantezi dünyasının iç içe geçmesinin bir yansıması (Stocwell ve Muir, 2003). Günümüzde askeri fütürolojinin kazandığı önemi ortaya koyan örneklerden biri ABD Kara Kuvvetleri’ne bağlı, askeri eğitimden sorumlu Eğitim ve Doktrin Komutanlığı (*United States Army Training and Doctrine Command*, İngilizce kısaltmasıyla TRADOC) çatısı altında yürütülen Ortak Çaba (*Unified Quest*) adlı program (Vergun, 2012). Ortak Çaba’nın başlıca amacı, derin gelecek (*deep future*) adı verilen, siyasal ve teknolojik gelişmeleri gerçekçi bir biçimde öngörmenin mümkün olmadığı, 2030 yılı ötesine uzanan, çok uzun vadeli zaman aralığı üzerinde çalışmak. TRADOC’da kavram geliştirme ve eğitim bölümünden sorumlu Tümgeneral Bill C. Hix’e göre, derin gelecek düşüncesinin hedefi, zaman içinde yolculuğa çıkmak ya da kehanette bulunmaya çalışmak değil. Genel eğilimleri, olası senaryoları inceleyerek karar verme sürecinde siyasal liderlerin “sürprizlerle karşılaşmalarını engellemek” (*ibid.*)

“Geleceğin Savaşlarını Yazma Programı” bu vizyon doğrultusunda ABD Kara Kuvvetleri Akademisi Yayınevi tarafından 2016 yılında başlatılan bir çalışma (Tan, 2016).³ Programın temel amacı, “21. yüzyılın ikinci yarısında savaşlar nasıl olacak?” sorusuna yanıt aramak. Hem ordu mensupları hem de sivil kesimden gelen katılımcılardan düş güçlerini harekete geçirerek geleceğin savaşlarını tahayyül etmeleri ve bu tahayyüllere izdüşen öyküler kaleme almaları istenmekte. Program, bir sonraki savaşın nasıl olacağı önceden bilinemese de, gelecekte savaşların nasıl olabileceğine dair farklı kurguların üretilebileceği fikrinden yola çıkıyor (*ibid.*). Geleceğin savaşlarına bugünden hazırlanmak için TRADOC çatısı altında yürütülen bir başka çalışma da “çılgın bilim insanları laboratuvarı” (*mad scientists laboratory*).⁴ Üniversiteler, silah sanayi ve ABD hükümeti arasında “işbirliği ve sürekli diyalog yoluyla geleceği keşfetmeyi” amaçlayan program, derin geleceğe yönelik olarak yıkıcı teknolojiler, mega

³ Program hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.armyupress.army.mil/Special-Topics/Future-Warfare-Writing-Program/Future-Warfare-Writing-Program-Submission-Guidelines/>

⁴ Program hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <http://madsciblog.tradoc.army.mil/about/>

kentler ve nüfus yoğunluğu fazla olan yerleşim yerlerinde mücadele gibi konular üzerinde yoğunlaşıyor.

Yarının savaşlarına dair fanteziler yazma girişimine ilham kaynağı olan stratejik algıyı sergileyen önemli bir örnek, TRADOC tarafından hazırlanan 31 Ekim 2014 tarihli *Karmaşık Bir Dünyada Kazanmak 2020-2040* adlı rapor (US TRADOC, 2014). Raporda gelecekte dünyaya hakim olacak karmaşanın “sadece bilinmeyen değil, aynı zamanda asla bilinemeyecek ve sürekli değişen bir stratejik ortam” olduğu dile getirilmektedir (*ibid.*: iii). Böyle bir gelecek öngörüsü karşısında “savaş oyunlarının akrabası” olan klasik edebi romanlardan bilim kurgu eserlerine kadar farklı yazım türleri ve kurgusal anlatım tekniklerinin geleceğin savaşlarına hazırlanmak için son derece verimli birer kaynak olduğu dile getirilmektedir. ABD ordusunun IŞİD’e karşı gerçekleştirdiği hava operasyonlarının stratejik tasarımında görev alan Yarbay Jeremy Renken’in deyimiyle savaş “bir iletişim tekniği” olduğu için başarılı bir askeri strateji geliştirmek, kurgusal gerçekliği yaratmakla eş değerdir (Renken, 2014). Bu nedenle, konjonktürel analize dayalı tahminlerde bulunmak kadar “Geleceğin Savaşlarını Yazma Programı” gibi girişimlerde olduğu gibi hayal gücü, yaratıcılık, imkânsızın sınırlarını zorlamak da askeri alanda mutlak hakimiyete imkân vermek açısından büyük önem taşımaktadır.

Geleceğe dair fanteziler üzerinden strateji geliştirme konusunda düşünce kuruluşları ABD ordusunu yalnız bırakmıyor. Bunun önemli örneklerinden biri, Atlantik Konseyi tarafından yürütülen “Geleceğin Sanatı” adlı proje.⁵ Projenin temel amacı, “yıkıcı teknolojiler ile yeni kültürel ve iktisadi olguların yarının dünyasını nasıl şekillendireceğine” yoğunlaşmak, katılımcıların yaratıcı düşünce ile gözleme dayalı öngörülerini harmanlayabileceği bir platform oluşturmak. “Geleceğin Sanatı” projesi, yaratıcı düşünce ile sanatçının düşsel zenginliğinin, güvenlik kurumlarının bugün yaşanan ve gelecekte yaşanacak teknolojik, sosyal, siyasi ve iktisadi dönüşümlere hazırlanmasında büyük önem taşıdığı fikrinden yola çıkıyor. Projenin yürütücüsü, gelecek dünya savaşını konu alan bilim kurgu türündeki 2015 tarihli *Hayalet Donanma* (Singer ve Cole, 2015) adlı romanın yazarlarından biri olan August Cole. “Geleceğin Sanatı” projesinin ilk ürünlerinden biri, yine Cole tarafından derlenen *Geleceğe Dair Savaş Öyküleri* adlı kitap (Cole, 2015). Bilim kurgu türünde 13 öyküden oluşan kitaba aralarında emekli CIA ajanı, ordu mensupları, profesyonel bilim kurgu yazarları, bir ortaokul öğretmeni gibi çok farklı kesimlerden gelen kişiler katkıda bulunmuş. Kitabın giriş yazısını kaleme alan Cole’a göre “büyük veri” (big data) ve sensörlerin hüküm sürdüğü bir çağda savaş bir “bilim olduğu kadar, bir sanat” (*ibid.*). Buna göre edebi tür olarak bilim kurgunun en büyük gücü, kışkırtıcı olmasından, hayal

⁵ Program hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <http://artoffuturewarfare.org/>.

gücünü geliştirmesinden, zihinlerimizi her türlü sınırları yıkmaya, alışılmışın boyunduruğuna başkaldırmaya teşvik etmesinden kaynaklanıyor.

Sermaye çevreleri de bilim kurgu yoluyla askeri stratejiye yön vermeye katkıda bulunuyor. Bu alanda önde gelen kuruluşlardan biri, Ari Popper tarafından kurulan SciFutures adlı şirket (Romeo, 2017). Şirket, ürettiği bilim kurgu öyküleri, çizgi romanlar, görsel sanat ürünleri yoluyla gerek özel şirketlere gerekse askeri çevrelere danışmanlık yapıyor. Popper'a göre SciFutures'a distopik senaryoları kurgulama açısından en büyük özgürlüğü sağlayan müşterileri, ordular (*ibid.*). Şirketin hizmet verdiği kesimler arasında ABD ordusunun yanı sıra NATO da bulunuyor. 2016 yılında NATO tarafından düzenlenen ve 40 üst düzey askeri yetkilinin katıldığı atölyede okunup tartışılan 13 öykü, SciFutures'da hazırlanmış (*ibid.*). Bu öykülerden birinde, hasımların eline geçen akıllı bir silah⁶ ile gerçekleştirilen büyük bir katliam ele alınırken, bir başkasında başrolü 12 yaşında Uruguaylı bir kız oynuyor. Öykü, çocukların dünyanın farklı köşelerindeki akranlarıyla birlikte internette oyun oynadıklarını zannederken, aslında uzaktan kumandalı silahlarla Rus hükümetinin düşmanlarını öldüren gerçek atışlar yapmalarını konu alıyor. Bir başka öyküde ise genetiği değiştirilmiş ve salgıladıkları koku ile insanlara dehşet saçan Çinli bir “korcu taburu” karşısında bir grup askerin yaşadıkları anlatılıyor (*ibid.*).

“Savaş, sanatın motorudur”

Gelecek senaryolarının, edebi romanlar ve bilim kurgunun fantastik dünyasının savaş ve stratejik düşünce ile yollarının ilk defa kesiştiğini söylemek doğru olmaz. Echevarria'nın (2007) ayrıntılı incelemesinde ortaya koyduğu üzere özellikle Birinci Dünya Savaşı öncesinde gerek ABD gerek Avrupa'da popüler yayınlarda geleceğin savaşlarının nasıl olacağına dair yazılan ve o dönemde “bilimsel macera romanı” olarak adlandırılan bilim kurgu türündeki eserlerin sayısında büyük bir artış yaşandı. Gelecek üzerine spekülasyon hem son derece popüler hem de son derece kârlı bir iş alanı haline geldi (*ibid.*). Yaratıcı düşünce, romanlar ve askeri stratejiyi buluşturan önemli eserlerden biri, hava savaşlarının teorisyeni olarak tanınan İtalyan General Giulio Douhet'nin kaleme aldığı *19. Savaşı (Guerra dell '19)* adlı kitaptır (Gray, 1994). Douhet kitabında, Fransa-Belçika ittifakı ile Almanya arasında yaşanan hayalî bir savaşı anlatır ve bu savaş üzerinden hava bombardımanının savaşların çok daha kısa sürede sona ermesine yol açacağı öngörüsünde bulunur. Bilim kurgu dünyasının bir başka önemli ismi, Marslıların insanlığı yok etmesini anlattığı *Dünyalar Savaşı (The War of the Worlds, 1898)* ile *Havadada Savaş (The War in the Air, 1908)* gibi eserleri ile tanınan ve fütürizm çalışmalarının öncüsü olarak nitelenen İngiliz yazar H.G. Wells'tir.

⁶ Akıllı silahlar terimi, bilgisayar ve enformasyon teknolojilerinin gelişimi sayesinde otonoma sahip olmaya başlayan, lazer ve uydu kontrollü silahlar için kullanılmaktadır (Newberry, 1987).

Wells, modern roket tasarımının öncüsü, fizikçi Robert H. Goddard'a dolaylı da olsa ilham kaynağı olmuştur (Gannon, 2003; Gray, 1994). Geleceğin savaşlarını kurgulayan başka önemli edebi eserler arasında, Japonya'nın Pasifik Okyanusundaki ABD donanmasına hayalî bir saldırısından yola çıkan 1925 tarihli *Büyük Pasifik Savaşı* (*The Great Pacific War*) ve profesyonel askerlerin mutlaka okumaları tavsiye edilen 1959 tarihli *Yıldız Gemisi Askerleri* (*Starship Troopers*) sayılabilir. Orson Scott Card'ın *Uzay Oyunları* (*Enders Game*) ve Joe Haldeman'ın Vietnam Savaşı'ndaki deneyimlerinden yola çıkarak kaleme aldığı, sinemaya da uyarlanan *Bitmeyen Savaş* (*The Forever War*) adlı bilim kurgu kitapları da ABD'de askeri eğitim müfredatında kaynak eserler olarak yer almaktadır.

Hayal gücü, fanteziler ile askeri stratejik düşünce ve güvenlik siyaseti arasındaki karşılıklı etkileşimin en çarpıcı örneklerinden biri, ABD'nin geliştirdiği nükleer silah programıdır. Franklin'in (1988) belgelediği üzere, Yıldız Savaşları gibi süper silah projelerinin geliştirilmesinde, 18. yüzyıldan itibaren mucizevi silahların savaşı tamamen ortadan kaldıracağı ve Amerikan ideallerinin dünyaya hakim olacağına dair popüler kültürde dolaşıma sokulan kurgular önemli rol oynar. Bu fanteziye en büyük katkıyı sunan etkenlerden biri 1880'ler ile Birinci Dünya Savaşı arasındaki dönemde yazılan bilim kurgu romanlarıdır. Hayal gücü ve fantezilerin savaş teknolojisine etkisi kadar, savaş teknolojisi de kurgu dünyası ve sanatsal üretim sürecine damgasını vurmuştur. Bunun en önemli örneklerinden biri, Birinci Dünya Savaşı sırasında İtalya'da üretilen sanat eserleridir. Söz konusu eserler arasında, ressam Gino Severini'nin İtalya'nın savaşa katıldığı yıl olan 1915 tarihli *İtalyan Mızraklı Süvari Askerleri Dörtncü (Lancieri Italiani al Galoppo)* ve *Zırhlı Tren (Treno Blindato)* bulunmaktadır. Severini'nin de aralarında bulunduğu İtalyan Fütüristlerine göre "savaş, sanatın motorudur" (*ibid.*).

Askeri fütüroloji asıl gelişimini Soğuk Savaş sırasında yaşadı. 1950 ve 1960'lardan itibaren senaryo planlamacılığı, ABD güvenlik siyasetine farklı ya da beklenmeyen askeri gelecekleri tahmin etmeye imkân verecek kavramsal araçları sağlamaya başladı (Gannon, 2003; Carr 2010). 1948 yılında ABD ordusu için araştırma ve analiz hizmeti vermek üzere kurulan düşünce kuruluşu RAND, Sovyetler Birliği ile olası bir nükleer ve konvansiyonel savaşın sonuçlarını önceden tahmin etmeye yönelik çok sayıda savaş oyunları ve simülasyonlar geliştirdi. Soğuk Savaş geriliminin tırmanışa geçtiği 1980'ler boyunca savaş oyunları ve senaryo yazımı ABD ordusunun düzenli uyguladığı çalışmalar haline geldi.

Fanteziler, bilim kurgu, savaş teknolojileri ve stratejik planlama arasındaki geçişkenlik 20. yüzyıl içinde daha da artarken, askeri stratejik düşünce ve fantezi dünyasını birbirinden ayıran çizgi özellikle Vietnam Savaşı sonrası tamamen ortadan kalktı (Gray, 1994). Bilim kurgu yazarları ile ABD ordusu arasındaki ilişkinin daha da derinleştiği bu dönemde, bilim kurgu romanlarının dili ile

stratejik söylem, aynı kavramları, aynı metaforları kullanmaya başladı.⁷ Gray'ın (1994) deyimiyle “teknolojik tahayyül”, geleceğin savaşlarını anlatan bilim kurgu yazarları ile ABD ordusunun birbiriyle iç içe geçtiği noktayı oluşturuyordu. Teknolojik fanteziler ile ABD askeri kültürü ve politikaları arasındaki yakın ilişkiyi çarpıcı bir şekilde dile getiren bir başka kişi, kimya dalında doktora yapan ancak bilim insanı olmaktan çok, bilim kurgu yazarı olarak tanınan Isaac Asimov'dur. Asimov, 1980'lerin sonuna doğru Ronald Reagan yönetimi tarafından başlatılan ve İkinci Soğuk Savaş'ı körüklediği öne sürülen Yıldız Savaşları projesine (diğer adıyla Stratejik Savunma İnisiyatifi) karşı yürüttüğü kampanya sırasında kaleme aldığı bir yazıda bu karşılıklı etkileşime dair çarpıcı bir gözlemlerde bulunur:

Bilim ve bilim kurgu arasında ince bir çizgi var. Ben 47 yıl boyunca bu çizginin her iki yanında da eserler verdim. Korkarım Ronald Reagan o çizginin nereden geçtiğini bilmiyor. Ve bu kafa karışıklığı da milyarlarca dolara mal olacak. (Gray, 1994: 315)

2. GELECEĞİN TAHAYYÜLÜ, BUGÜNÜN TAHAKKÜMÜ

Güvenlik siyaseti ve askeri stratejinin hayal gücü yoluyla geleceğe, henüz olmamış olana yönelmesi, geleceğe dair fantezilerin stratejik düşünce ve askeri teknolojiye ilham kaynağı olması yeni bir olgu değil. Bunun temel nedenlerden biri, siyaseti bir güvenlik projesi olarak kurgulayan modern siyaset için, geleceğe hakim olmak merkezî önemdedir (Debrix, 2015; Dillon, 1996).⁸ Buna dair ilk gözlemlerden biri, ünlü İtalyan düşünür Niccolo Machiavelli'ye aittir. Machiavelli, modern iktidarın doğasına dair ilk ve en önemli tartışmalardan biri addedilen *Prens* adlı eserinde, iyi bir hükümdarın, yakın gelecekte ortaya çıkabilecek krizlere dikkat ettiği kadar, çok daha ileride olabilecekleri de öngörmesi ve engel olmak için her türlü çabayı göstermesi gerektiğini vurgular (Machiavelli, 1998). Machiavelli'den neredeyse yarım asır sonra modern siyasetin bir güvenlik siyaseti olduğunu anlatan Fransız düşünür Michel Foucault da

⁷ Güvenlik siyaseti ve bilim kurgu arasındaki bu geçişkenlik, farklı coğrafyalar, farklı siyasal ve tarihsel deneyimler nedeniyle popüler kültüre de farklı şekillerde yansımakta. Buna verilecek en ilginç örneklerden biri, ABD kaynaklı bilim kurgu dizisi *Star Trek* ile aynı dönemde yayına giren Alman bilim kurgu dizisi *Raumpatrouille*'de coğrafi sınırların nasıl farklı kurgulandığıdır (Kniesche, 2007).

⁸ Bu gözlem, Uluslararası İlişkiler disiplininde “eleştirel güvenlik çalışmaları” adı altında geçen ve bu yazının da kuramsal çerçevesini oluşturan çalışmalar tarafından ortaya konan önemli bir bulgudur. Eleştirel güvenlik çalışmaları, uluslararası alanda güvenliği devlet merkezli ve askeri alana öncelik vererek kurgulayan Reel-politik ve Liberal ana akım yaklaşımlardan farklı olarak, güvenliğin, stratejik bakışın sunduğu gibi iktidar ilişkilerinden bağımsız, nesnel bir olgu olmadığını, tam tersi, ırk, toplumsal cinsiyet, sınıfsal ilişkiler ile iç içe olduğunu ortaya koyar (Weldes vd., 1999). Feminist, Post-kolonyal, Post-yapısalsal, Marksist, Frankfurt Okulu gibi çok farklı felsefi yaklaşımlardan beslenen bu çalışmaların genel bir tartışması için bkz. Peoples ve Vaughan-Williams, 2010; Fierke, 2007; Mutimer, 2007.

siyasetin zamansal boyutuna vurgu yapar ve açık uçlu geleceğin, bilinmeyenin kurucu öneminden bahseder (Foucault, 2007).

Her ne kadar egemen düzenin güvenliği için gelecek, merkezî önem taşısa da, güvenlik siyasetinin ve stratejik düşüncenin gelecek ile kurduğu ilişki değişebilir. Bu değişim hem ontolojik (şeylerin doğasına dair kurgu bakımından) hem de epistemolojik düzeyde (tehditlerin nasıl bilinebileceği açısından) gerçekleşir (Massumi, 2015; Aradau ve Münster, 2011). 21. Yüzyıla gelindiğinde savaş teknolojileri ve savaşların doğasında yaşanan dönüşümler, güvenlik siyasetinin gelecek ile kurduğu ilişki açısından ontolojik ve epistemolojik açıdan büyük bir kırılmaya yol açtı. 1980'lerden itibaren enformasyon ve bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişme, insansız hava uçakları, akıllı füzeler, uydu teknolojileri ile anında koordinasyon ve uzaktan istihbarat toplama gibi çok sayıda yeni imkânları orduların hizmetine sundu (Matthews ve Treddenick, 2001). Bilgisayar ve enformasyon teknolojilerinin gelişmesi, silahlar ve diğer askeri teçhizatı olduğu kadar savaş tekniklerinde de büyük dönüşümlere yol açtı. "Askeri Alanda Devrim" (*ibid.*) olarak tanımlanan bu dönüşümün uzantısı olarak ne zaman ve nerede olacağı, kim tarafından gerçekleştirileceği önceden kestirilemeyecek siber saldırı gibi olasılıklar güvenlik siyaseti ve stratejik düşüncenin gündemine girdi. Bu kırılmaya yol açan bir başka olgu da Soğuk Savaşın ardından, özellikle ABD askeri çevreleri ve stratejik düşünce kuruluşlarında hakim olmaya başlayan "dördüncü kuşak savaş" (*Fourth Generation Warfare*, kısaca 4GW) fikridir (Farrell, 2008; Lind, vd., 1989). 4GW dönemi ile anlatılmak istenen, devletleri devlet dışı aktörler ile karşı karşıya getiren asimetrik savaşların, devletler ve onların merkezî ordularını karşı karşıya getiren klasik savaşların yerini aldığıdır. Bu iki dönüşüm 21. yüzyıl güvenlik siyaseti ve stratejik düşüncesinde yansımalarını buldu. Var olan tehlikelerden çok, olabilecekler, kesin bilinen, doğrulanmış tehlikelerden çok, olma olasılığı bulunan ancak asla kesin olarak bilinemeyecek tehditler, güvenlik siyaseti ve askeri stratejiye damgasını vurmaya başladı (Stockdale, 2013; Anderson, 2010; Amooore, 2013; Amooore ve De Goede, 2008; Dillon, 2007). 20. Yüzyılda güvenlik siyasetine yön veren hesaplanabilir riskler, 21. yüzyılda yerlerini hesaplanamaz risklere bıraktı (Diprose, vd.: 2008: 268). Teyit edilebilir ve/veya gözlemlenebilir olgular, hesap edilebilen riskler değil, hesap edilemeyecek, öngörülemeyen tehditler askeri düşüncede ön plana çıkarken, tedbirli olma mantığı yaygınlaştı.

Bu bağlamda not edilmesi gereken önemli bir nokta, olanı öncelleyen bu düşünüşün, askeri strateji, çatışma ve savaş durumları ile sınırlı olmadığıdır. Göç, zorla yerinden edilmişlik, küresel kapitalizm ve finans gibi günümüz siyasetinde öne çıkan birçok gündem maddesi karşısında geliştirilen politikalarda da aynı bakışın yansımalarını görmek mümkün (Bigo vd., 2013; Rajaram ve Grundy-Waar, 2007; Wilson ve Weber, 2008; de Goede, 2015; Cooper, 2011). Kısaca,

olma olasılığı ne kadar düşük olursa olsun, belirsiz geleceklere mümkünmüş gibi yaklaşım eyleme geçmek, zamanın ruhu (*zeitgeist*) haline dönüştü (Amoore, 2013: 1).

Belirsiz geleceğin bu şekilde güvenlik sorunu haline getirilmesi aslında gelecek üzerinden, hemen bugün harekete geçilmesi anlamına gelmekte (aşağıda öldürmeyen silahlar bağlamında değindiğim üzere) askeri fanteziler ve risk tahayyülleri, askeri ve güvenlik siyaseti bağlamında bugünün tasarruflarında hayata geçirilmekte. Anderson'ın (2010) dile getirdiği şekliyle, beklentisel müdahalelerde (*anticipatory interventions*) bulunarak, bilinmeyen ve asla kesin olarak bilinemeyecek yıkıcı tehditlerin önünü almak amaçlanmaktadır. Bu durum da geleceğe dair öngörülen risklerin bugün üzerinde siyasal kontrol ve tahakküm kurmasına zemin hazırlaması anlamına gelmektedir. Henüz gerçekleşmemiş ve belki de asla gerçekleşmeyecek tehdit algılarının bugünün güvenlik siyasetini nasıl şekillendirdiği, geleceğe dönük tehlikeler üzerinden bugün üzerinde nasıl tahakküm alanları açıldığına dair en çarpıcı örneklerden birini siber güvenlik alanında yapılanlar oluşturmaktadır (Stevens, 2015). Savaş senaryoları yazımı ve stratejik oyunların ABD Ordusunun rutin bir pratiği haline geldiği 1980'lerde ağırlıklı olarak Sovyetler Birliği, komünist tehlike, olası bir nükleer savaş durumunda neler yaşanabileceğine dair tahayyüller, askeri fantezilere damga vurmaktaydı (Carr, 2010). Aşağıda daha ayrıntılı ele aldığım üzere, güvenlik siyasetinin mantığında son 15-20 yıldır yaşanan bu dönüşüm askeri fütürolojiye de yansımaktadır.

Soğuk Savaş sonrası dönemde değişen tehdit algısı ve risk analizi, özellikle de 11 Eylül 2001'de ABD'de gerçekleştirilen intihar saldırılarının ardından, fantezi ve stratejik düşüncüyü birbirine giderek yakınlaştırdı.⁹ Saldırıları araştıran komisyonun raporu bu yakınlaşmayı pekiştirmesi açısından önemlidir (Kean vd., 2004). 2001'deki saldırıların ardından ABD Başkanı George W. Bush tarafından kurulan, Cumhuriyetçi ve Demokrat Partilerden gelen beşer üyeden oluşan komisyona göre, saldırıları mümkün kılan dört unsur vardı ve bunların başında "hayal gücü yoksunluğu" geliyordu (*ibid.*: 339-348). Komisyona göre, İkinci Dünya Savaşı'ndan itibaren toplanan istihbarat üzerinden güvenlik senaryoları yazılmaya başlamışsa da, hem stratejik senaryolarda tahayyül dünyası sınırlı kalmış, hem de hayal gücünün geliştirilmesi ve kurumsallaştırılması ihmal

⁹ Soğuk Savaş döneminin ardından, ABD'nin süper güç olarak tek kutuplu dünya düzenine damgasını vurduğu, liberalizm ve küreselleşen kapitalist düzenin zafer sarhoşluğu yaşadığı 1990'lı yıllar, 2000'lerde yerini, 11 Eylül saldırıları, 2008 küresel finans krizi, Rusya, Çin, Hindistan gibi ülkelerin hızlı büyümesi karşısında ABD hegemonyasının sonunun mu geldiği, tek kutuplu dünya düzeninin sona mı erdiği tartışmalarına bıraktı. (ABD'deki saldırıların hemen ertesinde terör ve dünya düzeninin geleceğine dair kapsamlı bir derleme için bkz. Booth ve Dunne, 2002). Risk siyasetinin, günümüzde ABD emperyalizminin mantığını oluşturduğuna ve bu mantığın gerek iç siyaset gerekse dış politikaya nasıl yön verdiğine dair önemli bir tartışma için bkz. Martin, 2007.

edilmişti. Yapılması gereken, “tahayyül alıştırmalarının rutinleştirilmesi, hatta bürokratikleştirilmesi” idi. (*ibid.*: 344). Dönemin Savunma Bakanı Donald Rumsfeld de komisyonun tespitlerine hak veriyordu. Küresel stratejik ortamı ele aldığı bir konuşmasında, imkânsız düşünmenin önemine vurgu yapan Rumsfeld, Amerikan halkını korumanın çok farklı düşünmeyi, bilinmeyene ve hiç beklenmeyene karşı hazırlıklı olmayı gerektirdiğini söylüyordu. Rumsfeld’in 12 Şubat 2002 tarihinde yaptığı basın açıklaması bunun en iyi yansımasıdır. Rumsfeld Doktrini olarak da anılacak bu açıklamada, ABD’ye karşı tehditlerin “bilindiği bilinenler, bilindiği bilinmeyenler, bilinmediği bilinenler ve bilinmediği bilinmeyenlerden” kaynaklandığını belirtiyordu (Dillon, 2014).

ABD Ordusu ve stratejik düşünce çevrelerinin hayal gücü yoksunluğunu telafi etmek üzere Pentagon tarafından atılan ilk adımlardan biri, yüzünü Hollywood’a dönmek oldu (BBC, 2001a). George W. Bush’un danışmanı Karl Rove, CBS, Sony, Dreamworks, Viacom ve MGM gibi Hollywood’un önde gelen stüdyolarının temsilcileri ile görüştü, onlardan milliyetçilik ve kahramanlık mesajları veren, savaş propagandası yapan yapımlara daha fazla öncelik tanımalarını istedi. Rıza üretiminde sinemanın gücünden yararlanmaya çalışmak yeni bir girişim değildi. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sırasında Hollywood’un yürüttüğü propaganda kampanyası birçok araştırmaya konu olmuştur (Koppes ve Black, 1990). Daha ilginç olanı, ABD yönetimi ve ordusunun, Hollywood stüdyolarından, propagandaya katkıda bulunmalarını talep etmesinin yanı sıra bu sefer onlardan fikir almaya da gitmesiydi. Bu doğrultuda, *Die Hard*, *Lara Croft Tomb Raider*, *The Six Million Dollar Man* ve *48 Hrs.* gibi filmleri büyük gişe yapan Steven E. de Souza gibi senaristlerin de aralarında bulunduğu, Amerikan sinema dünyasının önde gelen isimleri ile Pentagon arasında görüşmeler yapıldı. Bu işbirliği, Güney Kaliforniya Üniversitesi’ne bağlı Yaratıcı Teknolojiler Enstitüsü (*Institute for Creative Technology*) çatısı altında gerçekleşti (BBC, 2001b; Lyman, 2001; Weinberger, 2007; The Age, 2002). ABD Savunma Bakanlığı öncülüğünde, 50 milyon dolar bütçeyle 1999 yılında kurulan Enstitü’nün amacı, ordu için tatbikata yönelik simülasyonlar geliştirmesiydi. Bu kez ABD ordusunun Enstitü’den talebi farklıydı. İçeriğine dair ayrıntıların gizli tutulduğu görüşmede Pentagon, senarist ve yönetmenlerden gelecekte olabilecek terör saldırılarına dair senaryolar üretmesini istedi. Kamuya açık kitap ya da film gibi eserlere dayalı istihbarata, açık kaynak istihbaratı (*open-source intelligence*) kısaca OSINT adı verilirken, yaratıcı düşüncenin ordu adına ürettiği bu tür kurguya dayalı istihbarata İngilizce *fiction* (kurgu) ve *intelligence* (istihbarat) kelimelerinin kısaltılması olarak FICINT adı verilmektedir (Cavanaugh, 2018).

ABD Ordusunun fantezi dünyası ile ilişkileri 2000’lerde giderek güçlendi ve yeni girişimlerin önünü açtı. Bu girişimlerin en yeni örneklerinden biri 2018 yılında kurulan Geleceğin Komutanlığı’dır (*Future Command*). Söz konusu

komutanlığın kurulması, Vietnam Savaşı ertesinde ABD Ordusunda 1973 yılında yapılan değişim ve dönüşümlerden bu yana gerçekleştirilen en büyük yeniden yapılanmadır (Lamothe, 2018). İş dünyasının önde gelen isimleri, teknoloji uzmanları, akademisyenler ve girişimcileri savunma sanayii ile bir araya getiren Komutanlığın, geleceğin savaşlarını öngörerek, “fikir ve çözümler üretmesi” amaçlanıyor (Vergun, 2018).

ABD Başkanlarından Eisenhower 1961 yılında yaptığı veda konuşmasında, ABD ordusu ve savunma sanayii arasında oluşan iş birliğinin demokratik yönetim açısından yarattığı tehlikelere dikkat çeker ve çıkarlara dayalı ilişkiye atfen “askeri-endüstriyel kompleks” terimini kullanır. Günümüzde ise askeri-endüstriyel kompleks yerini, yukarıda açıkladığım nedenlerden ötürü, askeri-endüstriyel-medya-eğlence kompleksi, kısaca MIME-NET’e (*military-industrial-media-entertainment*’in kısaltmasına karşılık geliyor) bıraktı (Der Derian, 2009). MIME-NET kavramı, film yapımcılarından ordulara, silah tüccarlarından bilgisayar oyunu tasarımcılarına kadar çok farklı aktörleri bir araya getiren geniş bir ağı, militarizmi topluma nasıl nüfuz ettirdiği ve savaşı nasıl meşrulaştırdığını anlatmak için kullanılmaktadır (*ibid.*). Buradan hareketle, bu yazının da ana konusu, kesin tehlikelerin yerini, olası risklere bıraktığı MIME-NET toplumlarında tahayyülün kendisinin bir savaş alanı haline geldiğidir (Salter, 2008).

21. Yüzyılda Askeri Fanteziler

“Sevgili Steve, Annem bugün köpeğimiz Tracker’ı öldürdü. Elimizde kalan su onunla paylaşamayacak kadar azalmış.”

Yedi yaşındaki kız kardeşinin sesi sakindi. Sesli mesajıyla birlikte yolladığı resim, ağabeyi Steve’in miğferindeki vizöre yansıdı. Kuru boylarla yapılan resim Greybull, Wyoming’deki çiftliklerini gösteriyordu. Kupkuru kahverengi toprak, hendekten sızan kahverengi cılız su, Tracker için dikilmiş kahverengi mezartaşı... Köpeğin başucunda ağlayan küçük kızın gözlerinden akan masmavi gözyaşları...ABD Deniz Kuvvetleri’nden Onbaşı Steven West, gözünden bir damla yaş süzülmeden önce görüntünün çözünürlüğünü artırdı. Ekibinden hiç kimse onun ağladığını görmedi. [Kızkardeşi] Eugenia’dan aldığı ilk üzücü haber değildi ancak bu sonuncusu çok acıydı. “Neden buradayım?” diye sordu kendi kendine. Evde de durum Lagos, Nijerya’da olduğu kadar kötü. Gözlerini kapattı ve derin bir nefes aldı. Sakinleşti, kardeşinin mesajını sildi ve vizörünü kaldırıp etrafını kolaçan etti. (US Marine Corps, 2016)

Bu satırlar ABD Deniz Kuvvetleri tarafından 2016 yılında yayımlanan *Gelecek 2030-2045: Güvenlik Ortamına Dair Öngörüler (Marine Corps Security Environment Forecast: Futures 2030-2045)* adlı derlemede yer alan üç bilim kurgu

öyküsünden birine ait. Binbaşı Molly Waters tarafından yazılan öykünün başlığı “Su için Savaşan Bir Dünya”. Öykü, küresel çapta kuraklık ve temiz su sıkıntısının yaşandığı bir dönemde Afrika’da insani yardım operasyonu gerçekleştiren ABD ordusuna bağlı bir birlikte yaşananları anlatıyor. Olayların anlatımına geçmeden önce okuyucuya olayın arka planı hakkında bilgi verilerek genel bir çerçeve çiziliyor. Buna göre uluslararası sistem sınır aşan göç dalgaları nedeniyle büyük baskı altındadır. Yerleşik yönetimler bu baskı ile mücadelede zorlanmakta, devletlerin kaynakları bu sorunla başa çıkmak için tüketildiğinden pek çok hizmetin sunulması imkânsızlaşmaktadır. Devlet dışı aktörler, yönetimlerden boşalan yeri doldurarak devletin asli görevlerini yerine getirme fırsatını yakalamaktadır. ABD’nin bir yandan büyük bir göç dalgasının hedefi olması, diğer yandan ABD Ordusunun küresel siyasette geri adım atmaya başlamasıyla açılan boşluğu, Çin ve Hindistan gibi ülkelerin dolduracağı aktarılmaktadır. Dikkat çeken bir nokta, senaryoların çoğunda, söz konusu askeri fantezilerde Çin ve Hindistan gibi yeni güç merkezlerinin genellikle, askeri bir tehdit oluşturmaktan çok, gerileyen ABD hegemonyası karşısında, yükselen yeni ekonomiler olarak kurgulanmasıdır.

Yukarıdaki satırların da yer aldığı, ABD Deniz Kuvvetleri’ne bağlı “Gelecek Komutanlığı” (*Futures Directorate*) tarafından hazırlanan 2030-2045 raporu halen aktif görevde olan subayların geleceğe dair yazdıkları öyküleri bir araya getiriyor (US Marine Corps, 2016). Öykülerin her biri “olası taktik ve operasyonel skeçler” olarak nitelenmekte. Virginia Quantico’da bulunan Komutanlığın yaptığı çağrı üzerine yollanan 84 öykü arasından 18’i finale kaldı. Finale kalan öykülerin yazarları Atlantik Konseyi’nin de katılımıyla düzenlenen özel bir atölyede *World War Z* gibi çok tanınmış eserlere imza atan Max Brooks gibi profesyonel bilim kurgu yazarlarıyla birlikte çalışma fırsatı buldu. Atölye sonucunda en başarılı bulunan üç öykü “Bilim Kurgu Gelecekler” (*Science Fiction Futures*) adlı projenin parçası olarak yayımlandı (*ibid.*).

2004 yılında emekli olana kadar ABD ordusunun dönüşümünden sorumlu olan Robert B. Rigg, yarbay olduğu dönemde yazdığı 1956 yılına ait “Geleceğin Ordusunun Askeri” başlıklı yazısında, 1970’lere gelindiğinde askerlerin sahip olacağı “süpermen donanımını” (s.25) anlatırken, “miğferinin, geçmişin kaba tencerelerine kıyasla, bilimsel birer şaheser” (s.25) olacağından, üniformasının son derece hafif, mermi ve şarapnele dayanıklı bir malzemedan yapılacağından, bir anda “geceyi gündüze dönüştüren gözlük” (s.27) takacağından ve tehlikelere karşı onu uyaracak “cep radarı” (s.27-28) taşıyacağından bahseder (Rigg, 1956). Yarbay Rigg’in 1970’lere dair askeri fantezilerini kaleme almasından yaklaşık yarım yüzyıl sonra, teknoloji ve “teknoloji fetişizmi” (Harvey, 2003) 2040’ın ordularına

dair günümüz askeri fütürolojisinde başrollerden birini oynamayı sürdürmekte.¹⁰ Savaşların giderek daha öldürücü hale gelmesi ve demografik dönüşüm nedeniyle insanların yerini, savaşan “Cy-robot”ların alması, sinir implantasyonu gibi farklı tıbbi müdahalelerle insanın fiziksel kapasitelerinin genişletilmesi, dönüştürülmesi sıklıkla karşılaşılan temalardan bazılarını oluşturmakta (Phillips, 2016).

Edebi açıdan ne derece başarılı olduğu tartışma götürse de askeri fantezilerin ilginç olan yanı, sadece teknolojik açıdan geleceğin ordularına dair öngörülerini değil, egemenlerin bugüne dair endişeleri, kendi güvenliğine karşı tehdit algıları, güvensizlik tahayyülüne şekil veren varsayımları konusunda önemli ipuçları içermesi. *Gelecek 2030-2045* derlemesinde yer alan bir diğer öykü (aşağıda da değineceğim üzere) günümüz askeri fantezilerinde sıklıkla rastlanan bir başka konuya, gelecekte çatışmaların ağırlıklı olarak yer alacağı öngörülen mega şehirlere odaklanıyor. Binbaşı Vic Ruble ve Yüzbaşı Sara Kirstein tarafından yazılan öykünün başlığı “Çifte 10 Gün” (US Marine Corps, 2016: 23-34). Öykü, orduya ait başka raporlar ve analizlerde de biçim bakımından çokça başvurulan gazete makalesi şeklinde anlatılıyor. Associated Press ajansına ait 20 Nisan 2045 tarihli haber, “Aylar Süren Gecikmenin Ardından, Tayvan Güçleri Eski Taipei’yi Yeniden Ele Geçirmek için Harekete Geçti” başlığını taşıyor (US Marine Corps, 2016). 10 Ekim’de Tayvan’da gerçekleşen hayalî depreme atıfta bulunulan haberin arka planında, 2030 yılı itibarıyla dünyanın farklı yerlerinde ortaya çıkan ve kent savaşlarını kaçınılmaz kılan 41 mega şehir yer alıyor. Depremi izleyen nükleer felaket ve Tayvan yönetiminin Taipei halkına temel hizmetleri sağlamaktan aciz kalması, Çin yanlısı ayaklanmacıların bu durumu fırsat bilerek kontrolü ele geçirmeye çalışmasına yol açar. Öykünün kahramanı olan Onbaşı Johnson Gupta, gıda depolarından çalınan yardımların akıbetini araştırmakla yükümlüdür. Operasyon boyunca birlik, aralarında “büyümleri ergenlik çağına girmeleriyle durdurulan ancak fiziksel olarak güçlenmeye devam eden... Yıldırım Savaşçıları ... *Shāndiàn Zhànshì*” (s.19) adı verilen Çinli Özel Harekât timleri gibi farklı düşmanlarla mücadele eder. Sonuçta, gıdaların çok zor koşullarda yaşayan sığınmacıların elinde olduğu anlaşılır. Sığınmacılar arasında bulunan, perişan haldeki genç bir anne ile yüzleşen kahramanımız kendisine verilen emirlere uymamanın getirdiği (“çok büyük bir çatışmanın cephesinde yer alan askerlerin sırtına yüklediği”, *ibid.*) inanılmaz sorumluluğa rağmen aksi yönde hareket eder. Öykü “bazı şeylerin asla anlatılmamasının en iyi yol” olduğunu vurgulayarak noktalanır (*ibid.*).

¹⁰ Söz konusu makalesinde Harvey (2003), teknoloji fetişizmini, “şeylerden ibaret olan teknolojilere, sahip olmadıkları (sosyal sorunları çözme, ekonomileri canlı tutma ya da bizlere daha üstün bir hayat yaşatma gibi) güçleri atfetmek” olarak tanımlar (Harvey, 2003: 3). Teknoloji ve günümüz savaşları arasındaki etkileşime dair önemli bir tartışma için bkz. Virilio, 2005.

Dramatizasyon sadece bilim kurgusal güvenlik senaryolarında değil, stratejik planlamaya yönelik raporlarda da sıklıkla başvurulan bir üslup. *2030-2045 Raporu* gibi, çarpıcı örneklerden bir başkası, ABD Ulusal İstihbarat Konseyi'ne ait 2004 tarihli *Geleceği Haritalandırmak (Mapping the Global Future)* adlı rapor (US National Intelligence Council, 2004). Rapor, İstihbarat Konseyi'nin 2020 yılı itibarıyla dünyanın ne tür tehlikeler ile karşı karşıya kalacağına odaklanan NIC 2020 adlı projenin bir ürünü. 2003 yılında başlatılan proje, Birleşmiş Milletler'den düşünce kuruluşu RAND'a, Shell International gibi küresel sermayenin baş aktörlerinden Princeton Üniversitesi öğretim üyelerine kadar çok farklı alandan uzmanları bir araya getirdi. *Geleceği Haritalandırmak*, İkinci Dünya Savaşı sonrası kurulan Batı ittifakının, küreselleşme koşulları altında ne tür zorluklarla karşı karşıya kalacağını dört kurgusal senaryo yoluyla ele almakta. Raporda, radikal bir hareketin Orta Doğu'daki Müslüman bir ülkeyi ele geçirmesiyle, halifelüğün yeniden canlanacağına dair başka radikal gruplara ümit vereceği öngörülüyor. Bu olasılığın ele alındığı senaryo "Yeni Halifelik" başlığını taşıyor. Küresel çapta dinî bir hareketin ortaya çıkmasını ele alan bu fantezi, Usame Bin Ladin'in hayalî torunu Sa'id Muhammed Bin Ladin'in bir akrabasına yazdığı 20 Temmuz 2020 tarihli mektup etrafında dönüyor. Mektupta halifenin yerleşik yönetimlerden iktidarı devralmaya çalışırken ortaya çıkan karmaşa, İslam Dünyası'nın gerek kendi içinde gerekse ABD, Avrupa, Rusya ve Çin ile yaşadığı çatışmalar ele alınıyor. Mektubuna "dedem yaşasaydı büyük hayal kırıklığı yaşardı" diye başlayan torun Bin Ladin şöyle devam ediyor:

Belki de o, [Halife] El-Kaide üyesi olmadığı ve dedem gibi siyasal bir hareketin başını çekmediği için inananlara çok daha ruhani bir lider olarak görüldü... Filipinler'den Endonezya'ya, Malezya ve Özbekistan'dan Afganistan ve Pakistan'a kadar birçok ülkeden bağlılık mesajları ve maddi yardımlar yağdı... Avrupa ve Amerika'da, inancına uygun yaşamayan Müslümanlar bile gerçek kimlik ve inançlarına döndü... Papa gibi bazı zındıklar bile onun maneviyatından öyle etkilendiler ki onunla inançlar arası diyalog kurmak istediler. [...]

Oh! Haçlıların kafasını nasıl da karıştırdık. Neredeyse unutulmaya yüz tutmuş bir kelime, Batı'nın kelime dağarcığında yeniden yer etmeye başladı ve Halifelerin eski tarihini anlatan kitaplar Amazon.com'da en çok satanlar listesine girdi. (US National Intelligence Council, 2004: 85-86)

Gelecek on yıllarda yeni Bin Ladin'lerin terör saçmaya devam edeceği varsayımı kadar, küresel kapitalizme karşı oluşabilecek tehditler, günümüz askeri fantezilerinin bir başka önemli boyutunu oluşturuyor. 2017 tarihli ABD Ulusal İstihbarat Konseyi'nin hazırladığı ve gelecek öngörülerini içeren *Küresel Eğilimler* raporu buna dair önemli örneklerden birini sunuyor (US National Intelligence Council, 2017). Raporda ele alınan gelecek senaryolarının arka planını uzun

vadede orta sınıfların küçülmeye devam edeceği, ekonomik büyümenin giderek yavaşlayacağı bir ortam oluşturuyor. Bu koşullar altında yaşanabileceği tahayyül edilen senaryo, 19 Kasım 2018 tarihli bir haber şeklinde okuyucuya aktarılıyor. Haberin başlığı “‘Bilgisayar Korsanı Robin Hood (*Robin Hoodhacker*) Ticareti Felce Uğrattı” (*ibid.*: 12). Haber, ABD, Kanada ve Avrupa’da alışverişin en yoğunlaştığı dönem olan Noel öncesinde geçiyor. Bir siber korsan, kişisel banka hesaplarına 100 bin doları bulan sanal eklemeler yapar. Bunun üzerine sanal alışverişlerde talep patlaması yaşanır ve çığ gibi büyüyen işlemler karşılanamayınca, New York’ta sanal ticaret faaliyetleri tamamen dondurulmak zorunda kalır.

Birleşik Krallık Savunma Bakanlığı’nın 2006 tarihli *Stratejik Eğilimler* adlı raporu, askeri fantezilerin egemen küresel düzeni tehdit edebilecek riskler üzerine sınır tanımayan hayal dünyası hakkında önemli ipuçları sunuyor (UK Ministry of Defence, 2006). Rapora ilham veren güven(siz)lik kaynaklarından biri, gelecek 30 yıl içinde ortalama refah düzeyinin artmasına rağmen zengin ve yoksullar arasındaki uçurumun giderek büyüyecek olması. Bu koşullar altında mutlak yoksulluk içinde yaşayanlar, dezavantajlı durumda olup beklentilerini gerçekleştiremeyenlerde adaletsizlik algısı giderek artacak, bu durum da toplum içi ve toplumlar arası gerilim ve istikrarsızlıklara, kargaşa, kriminalite, terörizm ve ayaklanmalara yol açacak. Bilim kurgu romanları ile boy ölçüşür şekilde, enformasyon ve iletişim teknolojilerinde yaşanan dönüşümün “sentetik telepati” (*ibid.*: 83) adı verilen, zihinler arası iletişim ya da telepatik bağlantılar kurulması benzeri tehlikeleri de beraberinde getireceği yönünde öngöründe bulunuluyor (*ibid.*: 83).

Kapsamının devletler arası savaş, devletler ile devlet-dışı aktörler arasında gerçekleşebilecek silahlı saldırı ve çatışmalar gibi konvansiyonel tehlikelerin çok ötesinde olması, günümüz askeri fantezilerinin Soğuk Savaş dönemine kıyasla büyük farklılık gösteren bir boyutu. Bunun çarpıcı örneklerinden biri, ABD eski Savunma Bakanı Donald Rumsfeld’in yukarıda da değindiğim konuşmasında kullandığı “bilmediğimizi bildiklerimiz” deyişini başlık olarak kullanan ABD Stratejik Araştırmalar Enstitüsünün *Bilmediğimizi Bilmediklerimiz: Savunma Stratejisi Geliştirilmesinde Konvansiyonel Olmayan Stratejik Şoklar* adlı 2008 tarihli raporu (Freier, 2008). Söz konusu rapora göre sadece terör, devletler arası savaşlar, kitle imha silahları gibi konvansiyonel güvenlik sorunları değil, konvansiyonel olmayan birçok konu artık stratejik açıdan tehdit oluşturan olasılıklar şeklinde değerlendiriliyor. Rapora göre küreselleşmenin yol açtığı kontrol edilemez güçlerden toksik popülizme, küresel ısınmadan kontrol altına alınamayan salgın hastalıklara kadar pek çok olgu, askeri düşüncenin merkezine oturuyor (*ibid.* :16).

Askeri fantezilerde sıkça işlenen bir başka tema da, popülist hareketlerin giderek yaygınlaşmasının yol açacağı tehlikeler. Bu tür bir tespiti Birleşik Krallık Savunma Bakanlığı tarafından hazırlanan 2006 tarihli *Stratejik Eğilimler* adlı raporda bulmak mümkün (UK Ministry of Defence, 2006). Küresel kapitalist düzenin eşitsizlikleri giderek arttıracığı öngörüsünde bulunulan raporda, “dinsel, anarşist ya da nihilist hareketlere bağlı anti-kapitalist ideolojiler kadar popülist ve Marksist” (*ibid.*:3) ideolojilerin yeniden dirilebileceği uyarısında bulunuluyor. Bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmeler ile artan sekülerizm ve maddiyatçılığın geleneksel toplumlarda ne tür sarsıntılara, kırılmalara yol açabileceğini işleyen raporda, toplumların Marksizm ve popülizm gibi “katı inanç” sistemlerine yönelebileceği öngörülüyor (*ibid.*).

Günümüz askeri fütürolojisinin dikkat çeken bir başka yanı, egemen düzene karşı tehdit oluşturduğu düşünülen koşulların coğrafi yansıması, bir diğer deyişle, kurgulanan karanlık coğrafyalar. Güvenlik siyaseti ve askeri tahayyül açısından risk coğrafyasının başında, konvansiyonel olmayan tehlikelerin kuluçka ve çoğalma mekânları olarak addedilen kentler geliyor. 2035 yılı itibarıyla dünya nüfusunun yüzde 60'ından fazlasının kırsal olmayan mekânlarda yaşayacağını öngören bir senaryoya göre, hızlı kentleşme, altyapı eksikliklerinin getirdiği kötü yaşam koşulları, artan yoksulluk ve yoksunluk, çevre kirliliği ve salgın hastalıklar istikrarsızlığa yol açacak, yeni riskler doğuracak (US Joint Force, 2016). Buna göre şehirlerde yaşanan sosyal patlamalar ve teröre karşı savaş, düşmanın taktik değiştirmesi ile de birleşince kentsel alanlarda savaş, kaçınılmaz ve belirleyici bir unsur olacak.

Güvenlik algısında kentlerin bu şekilde ön plana çıkmasının bir nedeni 1993 yılında ABD ordusunun Mogadişu'da yaşadıklarıdır. Varoşlardan gelen milislerin, ABD ordusunda yaşanan kayıpların yüzde 60'ından sorumlu olması, askeri stratejistleri “Kentsel Mekânlarda Askeri Operasyonları” (*Military Operations on Urbanized Terrain – MOUT*) yeniden düşünmeye itti (Davis, 2006: 203). 1996 tarihli, “Bizim Askerlerimiz, Onların Şehirleri” adlı ordu dergisinde yayımlanan bir yazıda, geleceğin savaşları, “dünyanın metruk şehirlerindeki sokaklar, lağım kanalları, yüksek binalar ve gelişigüzel yapılmış evleri arasında olacak” şeklinde anlatılmakta (*ibid.*: 203).

Kentleri merkezine oturtan bu senaryolara ilham kaynağı olan araştırmalar arasında bulunan bir başka çalışma, Richard K. Norton'ın 2003 tarihli “Öldürücü Şehirler” adlı makalesidir (Norton, 2003). Kendisi de eski bir deniz subayı ve güvenlik analisti olan Norton'a göre “apokaliptik filmler ve bazı bilim kurgu türlerinde sıklıkla” işlenen karabasan kentler fikri, stratejik düşüncenin en başta ilgilenmesi, askeri planlamanın öncelik vermesi gereken konulardan birini oluşturmaktaydı (*ibid.*: 97). Norton yazısında, gerekli çağrışımı yapmak için T.S.

Eliot'ın 1922 tarihli "Çorak Ülke" adlı şiirine göndermede bulunuyordu. Eliot bu şiirinde "Ölü erkeklerin kemiklerini yitirdiği / Fareler sokağında olduğumuzu düşünürüm" diye yazar. Norton'a göre Eliot'ın şiirinde geçen "fareler sokağı" benzetmesi, kısa ve uzun vadede küresel güvenliğe karşı gelişen tehditlerin ana kaynağını kentlerin oluşturacağını en iyi şekilde anlatan dizelerdi (*ibid.*). Bu şehirler bir dönem ulusal ekonominin önemli parçası olmalarına rağmen artık sadece köhne, yıkılan ve yıkılmaya yüz tutmuş binaların bulunduğu, her türlü hastalığın ve her türlü kanunsuzluğun yeşerdiği mekânlar haline gelecekti. Hiçbir sosyal hizmetin sunulmadığı, yasaları uygulamanın imkânsızlaştığı, yolsuzluk, şiddet ve çevresel felaketlerin etkilerinin derinden hissedildiği bu şehirler, teröristler, suç çeteleri ve direniş grupları için çekim noktası olacaktı. Bu şartlar altında, istihbarat toplamak, uydu ve insansız hava araçları ile gözetim yapmak son derece tehlikeli ve zor olacak, herhangi bir saldırı anı ya da ABD ordu mensuplarının rehin alınması durumunda, onları kurtarmak imkânsızlaşacaktı.

2016 tarihli ABD Ordusuna bağlı Birleşik Güç (*US Joint Force*) için hazırlanan ve 2035 yılı itibarıyla ABD ordusunu ne tür tehlikelerin ve zorlukların beklediğine yer verilen *The Joint Force in a Contested and Disordered World* adlı raporda ele alınan tehditler, kentlerin gelecek on yıllarda güvenlik açısından oluşturduğu riskleri inceleyen Norton'un tahayyül dünyası ile örtüşmekte (*US Joint Force*, 2016). Rapora göre, nüfus artışı ve göç baskısı altında kalan ve hızla büyüyen şehirler giderek yönetilemez bir hale gelecek. Geleceğin güvensizlik ortamını belirleyecek ve Birleşik Gücü bekleyen en önemli tehlikelerden biri de şu şekilde tarif edilmekte:

Kırsal kesimden gelenler, yabancılaşma ve yoksulluğun yanı sıra, kozmopolit kent sakinleri ile iletişimleri sonucunda yaşadıkları kafa karışıklığı nedeniyle, suça ve çetelere yönelecek, kentlerdeki isyancı gruplara katılacaklar. Kentlerin yoğun ortamında rahatça saklanma fırsatı bularak, ABD'ye ait keşif güçlerini etkisiz hale getirirken, onun üstün vuruş gücünü boşa çıkaracaklar. (*ibid.* :12)

Kentlerden yükselen bu risklerin dağılımı her ne kadar, ABD başta olmak üzere, Batılı ülkeleri de içine alan bir coğrafyayı öngörse de, tehditler ağırlıklı olarak küresel güneydeki şehirlerden kaynaklanıyor. Askeri tahayyülde ölümcül şehirler, Libya, Irak ve Suriye'de yaşanan savaş ve çatışmaların gerçekleştiği mekânları, yine küresel güneyde bulunan ancak konvansiyonel askeri tehditlerin arka planda olduğu Rio de Janeiro, Mexico City, Johannesburg gibi geniş bir coğrafyayı kapsıyor. Söz konusu şehirler, *Shadowrun* gibi video oyunları, *Mad Max* ya da *Robocop* gibi filmlerdeki distopik kent ortamlarını andırıyor (Carr, 2010). MIME-NET toplumlarının en çarpıcı yansımalarını sunan bu fanteziler, barbarlık ve uygarlık, karmaşa ve düzen, hastalık ve temizlik, sağlık ve çürümüşlük gibi

ikilikler üzerinden dış müdahaleye davetiye çıkaran karanlık coğrafyalar kurguluyor.

Mark Neocleous *Evrensel Hasım* adlı çalışmasında, güvenliğin “en yüce kavram” olduğu burjuva toplumlarında bir düşmana karşı duyulan korku ön plana çıktığı için, düşman tahayyülünün kapitalist modernitenin merkezine oturduğunu yazar (Neocleous, 2015). Güvenlik siyasetini mümkün kılan, bu kurgu ve hayallerdir. Irkçı ve sömürgeci bakış açısının öne çıktığı “ölümcül şehirler” fantezisinin başrolünde, şehrin dehlizlerinde dolaşan, masum insanlar arasında saklanan, kentlerin küreselleşme koşulları altında yarattığı fırsatları en iyi şekilde suistimal edip sahip olduğu üstün teknolojiye rağmen Batılı ordulara asimetrik saldırılarla diz çöktürebilecek yetenekte barbarlar oynamakta (UK Ministry of Defence, 2006). “Geleceğin Savaşlarını Yazma Programı” kapsamında, ABD’nin Almanya’daki üslerinde görev yapan Çavuş Oren Hammerquist’in öyküsü bu açıdan çarpıcı örneklerden birini oluşturuyor (Hammerquist, 2014). Olmayan bir bölgede, olmayan bir çatışma üzerinden üçüncü dünya savaşı çıkarılmaya çalışılmasını anlatan öyküye, “Kırmızı Başlıklı Kız” masalını çağrıştıracak şekilde “Kara Başlıklı Kamchatka” (KBK) başlığı verilmiş. Öykü, Üçüncü Dünya ülkesi olan Kamchatka Demokratik Cumhuriyeti’nde gelişen olaylar etrafında dönüyor. Terör örgütü KBK, Rus yayılmacılığına karşı büyük mücadele vermiş, etnik çatışmaların sıklıkla yaşandığı gerçek bir coğrafyada sanal bir ülke yaratmıştır. Örgüt, yarattığı bu sanal ülke üzerinden gerçek bir kriz çıkartmak için üç aşamalı bir plan uygular. İlk aşamada, hayalî ülkede meydana gelen sanal bir terör saldırısı ile kamuda infial yaratmaya çalışır. İkinci aşamada bu öfkeyi, ABD ordularının bölgeden çekilmesine yönelik taleplere doğru yönlendirir. Sivilleri katleden ABD Özel Harekât timlerine dair sanal videoları sosyal medyada dolaşıma sokar. Üçüncü ve son aşamada ise, Genelkurmay Başkanı Dunkirk’ün ABD Temsilciler Meclisinde yaptığı hayalî açıklamalarını bilgisayar ekranlarına yansıtır. Öykünün sonunda bütün bu gelişmelerin, aslında üçüncü bir dünya savaşı çıkarmak amacıyla bilgisayar korsanlarının ürettiği sanal gerçeklikler olduğu anlaşılır. Kamchatka öyküsünde işlenen sivilleri katleden askerler temasına ABD askerleri tarafından yazılmış başka fantezilerde de rastlamak mümkün. Geleceği Yazmak Programı kapsamında 2017’de düzenlenen “2030-2050’de Savaş temalı Çılgın Bilim İnsanları” yarışmasında en iyi bilim kurgu öyküsü seçilen, “İnfosferi Kollamak” öyküsü buna bir örnek olarak gösterilebilir (Hall, 2017).

Askeri fantezilerde, başta ABD ordusu olmak üzere sadece Batılı orduların düşmanla başa çıkabileceği, çevreden sağlığa her türlü toplumsal sorunun ancak askeri bir çözüm ile halledilebileceği varsayımı öne çıkmakta. Üçüncü Dünyada hızla büyüyen gecekondular mahallelerindeki yoksulluğu inceleyen Mike Davis, Pentagon’un kent savaşlarına dair öngörülerini, “kentlerdeki yoksulların

kriminalize edilmiş kesimlerine karşı yürütülecek düşük yoğunluklu bitmeyen savaş” olarak nitelendirir (Davis, 2006: 2005).

Bu tahmin ve tahayyüller, stratejik raporlara yansımakla kalmıyor. Kentlerin yeni yüzyılın savaş ortamı olacağına dair öngörüler ve bu ortamda askeri üstünlüğün nasıl sağlanabileceğine dair fanteziler, sadece stratejik planlara değil, silah geliştirme programlarına da yön veriyor. Bunun en çarpıcı örneği hasmını öldürerek değil, öldürmeden kontrol altına almayı amaçlayan öldürmeyen-silahlar programıdır (US Department of Defense, 2016). Ölüm gibi kalıcı bir zarar vermek yerine geçici olarak etkisiz hale getirmeyi amaçlayan bu silahların “ordu güçlerinin masum insanları öldürmesi ya da kentlerin altyapısına zarar vermesi” gibi durumları ortadan kaldıracığı öngörülmekte (Council on Foreign Relations, 1995: v). Elektromanyetik dalga yayarak acı hissettiren silahlardan, mikrodalga teknolojisinden yararlanan tüfeklere, körleştiren lazerlere kadar, söz konusu silahlar ilham aldıkları fanteziler gibi hayal dünyasının sınırlarını zorlamakta. Savunma sanayiinin hızla büyüyen bu dalının müşterileri arasında sadece ordular değil, polis güçleri de yer alıyor (Wilkinson, 2008). Öldürmek yerine davranışlara yön vererek yaşamı içten fetheden bu silahlar, ordu ve polis, savaş ve barış, kamusal alan ve özel alan arasındaki ayrımları bulandırıyor (Larrinaga, 2016).

3. SONUÇ

Filozof David Hume hayal etme yetisinin hem nedensellik kurma, soyut düşünme gibi akıl yürütmek için gerekli donanımı kazanmak, hem de bireylerin bir araya gelerek toplumsal düzenlemeleri hayata geçirmesi açısından taşıdığı önemi vurgular (Hume, 2009). Hume’a göre “tahayyül edebileceğimiz hiçbir şey imkânsız değildir” (*ibid.*: 63). Bir şeyi tahayyül edebiliyorsak, o zaman o şey, düşünülebildiği için var olma olasılığına sahiptir. Hume’un bu satırları yazmasından yaklaşık 300 yıl sonra, hayal dünyası ve fanteziler bu kez çok farklı bir bağlamda, çok farklı nedenlerle daha fazla önem taşımaya başladı: Orduların geleceğin savaşlarına hazırlamak.

Yukarıda da tartıştığım üzere, ne gelecekteki askerin nasıl olacağına dair hayaller, ne de henüz olmamış savaşlara dair öngörüler güvenlik siyasetine yabancıdır. Askeri fütüroloji 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ABD ordusunun giderek daha yakından ilgilendiği bir konu haline geldi. 1970’lere geldiğinde senaryo planlamacılığı, savaş oyunları gibi pratikler yoluyla strateji geliştirmek rutin olarak başvurulmuş yöntemler olmaya başladı. Asıl ilginç olan, bu hayallerin biçim ve içeriğinin, 21. yüzyılda değişen stratejik ortamla birlikte nasıl değişip dönüştüğüdür. Yazıda işte bu değişime odaklanarak, özellikle 2000’li yıllardan itibaren bilinemez risklerin güvenlik siyasetinde ön plana çıkmasının askeri fantezilere nasıl yansıdığını ele aldım. ABD Ordusu tarafından hazırlanan raporların, orduda görev yapan Amerikalı askerlerin yazdıkları bilim kurgu

öykülerinin, stratejik olduğu kadar siyasal birer metin olarak okunması gerektiğini vurguladım. Biçim ve içerik açıdan incelediğim bu metinlerin ne tür varsayımlar içerdiğini, ne tür risklere öncelik tanıdığını açıklamaya çalıştım.

“Geleceği tahmin etmenin en iyi yöntemi, onu yaratmaktır” diyen ABD Ordusundan Binbaşı Sauer ve Yüzbaşı Starr, fantezilerin idealar dünyası ile sınırlı kalmadığını etkili bir biçimde dile getiriyorlar. Günümüz askeri fantezileri, olabileceklerle sınırlı kalmayıp, olma olasılığı bile kesin olarak bilinemeyen risklere hazırlıklı olma arzusunun bir ifadesidir. Bu nedenle de, güvenlik siyaseti, hiçbir sürprize yer bırakmayacak şekilde geleceği tahakküm altına almanın peşindedir. Askeri fanteziler ile ifade bulan geleceği kontrol etme çabası ise, aslında bugünün üzerinde hakimiyet kurmayı perçinlemektir.

KAYNAKÇA

Amoore, Louise (2013), *Politics of Possibility: Risk and Security Beyond Probability* (Durham: Duke University Press).

Amoore de, Louise ve Marieke de Goede (2008), *Risk and the War on Terror* (London, New York: Routledge).

Anderson, Ben (2010), “Pre-emption, Precaution, Preparedness”, *Progress in Human Geography*, 34 (6): 777-798.

Anderson, Sharon (2006), “Urban Resolve 2015”, <http://www.doncio.navy.mil/CHIPS/ArticleDetails.aspx?ID=3051> (30.10.2018).

Aradau, Claudia ve Rens van Munster (2011), *Politics of Catastrophe: Genealogies of the Unknown* (London, New York: Routledge).

BBC (2001a), “Bush adviser meets Hollywood execs” <http://news.bbc.co.uk/2/hi/entertainment/1651173.stm> (30.10.2018).

BBC (2001b), “Hollywood: The Pentagon's new advisor”, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/programmes/panorama/1891196.stm> (30.10.2018).

Bélanger, Pierre ve Alexander Arroyo (2016), *Ecologies of Power* (Cambridge: MIT Press).

Bigo, Didier, Sergio Carrera ve Elsbeth Guild (2013), *Foreigners, Refugees or Minorities? Rethinking People in the Context of Border Controls and Visas* (London, New York: Routledge).

Booth, Ken, Tim Dunne (2002), *Worlds in Collision: Terror and the Future of Global Order* (New York: Palgrave Macmillan).

Carr, Matt (2010), "Slouching Towards Dystopia: The New Military Futurism", *Race & Class*, 51 (3): 13-32.

Cavanaugh, ML (2018), "Can Science Fiction Help Us Prepare For 21st-Century Warfare?" *Los Angeles Times*, 28 Mayıs.

Cole, August (2015), "War Stories from the Future (Atlantic Council)", <http://www.atlanticcouncil.org/publications/books/war-stories-from-the-future> (30.10.2018).

Council on Foreign Relations (1995), *'Non-lethal' technologies: Military Options and Implications* (New York: Council on Foreign Relations Press).

Cooper, Melinda (2008), *Life as Surplus: Biotechnology and Capitalism in the Neoliberal Era* (Seattle: University of Washington Press).

Davis, Mike (2006), *Planet of Slums* (London, New York: Verso).

De Goede, Marieke (2015), "Speculative Values and Courtroom Contestations", *South Atlantic Quarterly*, 114 (2): 355-375.

Debrix, François (2015), "Katechontic Sovereignty: Security Politics and the Overcoming of Time", *International Political Sociology*, 9 (2): 143-157.

Der Derian, James (2009), *Virtuous War: Mapping the Military- Industrial-media-entertainment Network* (London, New York: Routledge).

Dillon, Michael (2014), "What Makes the World Dangerous", Edkins, Jenny ve Maja Zehfuss (Der.), *Global Politics: A New Introduction* (London, New York: Routledge): 519-538.

Dillon, Michael (2007), "Governing Terror", *International Political Sociology* 1 (1): 7-28.

Dillon, Michael (1996), *Towards a Political Philosophy of Continental Thought* (London, New York: Routledge).

Diprose, Rosalyn, Niamh Stephenson, Catherine Mills, Kane Race ve Gay Hawkins (2008), "Governing the Future: The Paradigm of Prudence in Political Technologies of Risk Management", *Security Dialogue*, 39 (2-3): 267-288.

Echevarria, A. Joseph (2007), *Imagining Future War: The West's technological Revolution and Visions of Wars to Come 1880-1914* (Connecticut: Prager Security International).

Farrell, Theo (2008), "The Dynamics of British Military Transformation", *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-), 84 (4): 777-807.

Fierke, Karen (2007), *Critical Approaches to International Security* (Cambridge: Polity Press).

Foucault, Michel (2007), *Security, Territory, Population: Lectures at the College De France, 1977-78* (New York: Palgrave Macmillan).

Freier, Nathan (2008), "Known Unknowns: Unconventional "Strategic Shocks" in Defense Strategy Development", *US Strategic Studies Institute* <https://ssi.armywarcollege.edu/pdffiles/PUB890.pdf> (30.10.2018).

Franklin, Bruce (1988), *War Stars: The Superweapon and the American Imagination* (New York, Oxford: Oxford University Press).

Gannon, Charles (2005), *Rumors of War and Infernal Machines: Technomilitary Agenda-setting in American and British Speculative Fiction* (Maryland: Rowman & Littlefield).

Gibson, James William (1994), *Warrior Dreams: Paramilitary Culture in Post-Vietnam America* (New York: Hill and Wang).

Gray, Chris H. (1994), "'There Will Be War!': Future War Fantasies and Militaristic Science Fiction in the 1980s", *Science Fiction Studies*, 21 (3), <https://www.depauw.edu/sfs/backissues/64/gray.htm> (30.10.2018).

Hall, Mathison (2017), "Patrolling the Infosphere", <https://www.armyupress.army.mil/Special-Topics/Future-Warfare-Writing-Program/Patrolling-in-the-Infosphere/> (30.10.2018).

Hammerquist, Oren (2014), "Black Hat Kamchatka", <https://www.armyupress.army.mil/Special-Topics/Future-Warfare-Writing-Program/Black-Hat-Kamchatka/> (30.10.2018).

Harvey, David (2003), "The Fetish of Technology: Causes and Consequences", *Macalester International*, 13 (7): 3-30.

Hume, David (2000), *A Treatise of Human Nature Being an Attempt to introduce the experimental Method of Reasoning into Moral Subjects* (Oxford: Oxford University Press).

Kean, Thomas, Lee Hamilton, Richard Ben-Veniste, Bob Kerry, Fred Fielding, John Lehman, Jamie Gorelick, Timothy J. Roemer, Slade Gorton ve James R. Thompson (2004), *The 9/11 Commission Report* (London, New York: W. W. Norton & Company).

Kniesche, Thomas W. (2007), "Germans to the Final Frontier: Science Fiction, Popular Culture, and the Military in 1960s Germany: The Case of Raumpatrouille", *New German Critique*, 101 (Yaz): 157-185.

Koppes, Clayton ve Gregory D. Black (1990), *Hollywood Goes to War: How Politics, Profits and Propaganda Shaped World War II Movies* (Berkeley: University of California Press).

Lamothe, Dan (2018), "Army to Unveil Details About New Futures Command in Biggest Reorganization in 45 Years", *Washington Post*, https://www.washingtonpost.com/news/checkpoint/wp/2018/07/12/army-to-unveil-details-about-new-futures-command-in-biggest-reorganization-in-45-years/?noredirect=on&utm_term=.303687b81d05 (30.10.2018).

Larrinaga, Miguel (2016), "Tear Gas", Salter, Mark B. ve Can Mutlu (Der.), *Making Things International 2: Catalysts and Reactions* (Minneapolis: University of Minnesota Press).

Lind, William S., Keith Nightingale, John F. Schmitt, Joseph W. Sutton ve Gary I. Wilso (1989), "The Changing Face of War: Into the Fourth Generation", *Marine Corps Gazette*, 73 (10): 22-26.

Lyman, Rick (2001), "A Nation Challenged: The Entertainment Industry; Hollywood Discusses Role in War Effort", *New York Times* <https://www.nytimes.com/2001/11/12/us/nation-challenged-entertainment-industry-hollywood-discusses-role-war-effort.html> (30.10.2018).

Machiavelli, Niccolo (1998), *The Prince* (Cambridge: Cambridge University Press).

Martin, Randy (2007), *An Empire of Indifference: American War and the Financial Logic of Risk Management* (Durham, London: Duke University Press).

Massumi, Brian (2015), *Ontopower: War, Powers, and the State of Perception* (Durham: Duke University Press).

Matthews, Ron ve John Treddenick (2001), *Managing the Revolution in Military Affairs* (New York: Palgrave Macmillan).

Mutimer, David (2007), "Critical Security Studies: A Schismatic History", Collins, Alan (Der.), *Contemporary Security Studies* (Oxford: Oxford University

Press): 53-74.

Neocleous, Mark (2015), *The Universal Adversary: Security, Capital and 'The Enemies of All Mankind'* (London, New York: Routledge).

Newberry, AR (1987), "Smart Weapons: Trends and Capabilities", *The RUSI Journal*, 132 (3): 31-36.

Norton, Richard J. (2003), "Feral Cities", *Naval War College Review*, LVI (4): 97-106.

Peoples, Columba ve Nick Vaughan-Williams (2010), *Critical Security Studies: An Introduction* (New York, London: Routledge).

Phillips, Gary E. (2016), *Cyber Specialists and Future Force Structure: "Jemes" & "Soldier 2040"* (Army University Press).
<https://www.armyupress.army.mil/Special-Topics/Future-Warfare-Writing-Program/Cyber-Specialists-and-Future-Force-Structure/> (30.10.2018).

Rajaram, Prem Kumar, Carl Grundy-Warr (2007), *Borderscapes: Hidden Geographies and Politics at Territory's Edge* (Minneapolis: University of Minnesota Press).

Renken, Jeremy (2014), "Strategy as Fiction", <https://thestrategybridge.org/the-bridge/2014/1/2/renken-on-strategy-as-fiction> (30.10.2018).

Rigg, Robert B. (1956), "Soldier of the Futurarmy", *Army*, <https://www.ausa.org/publications/soldier-futurarmy> (30.10.2018).

Romeo, Nick (2017), "Better business through SciFi", <https://www.newyorker.com/tech/annals-of-technology/better-business-through-sci-fi> (30.10.2018).

Salter, Mark (2008), "Risk and Imagination in the War against Terror", Amooore, Louise ve Marieke de Goede (Der.), *Risk and the War on Terror* (London, New York: Routledge): 233:246.

Sauer, Jeremy ve Sarah Starr (2017), *Futurists Wanetd: How to Develop Anticipatory Genius Among Strategists*, <https://www.ausa.org/articles/develop-anticipatory-genius-among-strategists> (30.10.2018).

Singer, P. W., Cole August (2015), *Ghost Fleet: A Novel of the Next World War* (Boston, New York: Eaman Nolan).

SIPRI (2018), "Global Military Spending Remains High at \$1.7 Trillion", <https://www.sipri.org/media/press-release/2018/global-military-spending-remains-high-17-trillion> (30.10.2018).

Sisk, Richard (2018) “Trump Signs \$717 Billion Defense Bill Including 2.6 Percent Troop Pay Raise”, *Military News*, <https://www.military.com/daily-news/2018/08/13/trump-signs-717-billion-defense-bill-including-26-percent-troop-pay-raise.html> (30.10.2018).

Stevens, Tim (2015), *Cyber Security and the Politics of Time* (Cambridge: Cambridge University Press).

Stockdale, Liam P.D. (2013), “Imagined Futures and Exceptional Presents: a Conceptual Critique of ‘Pre-emptive Security’”, *Global Change, Peace & Security*, 25 (2): 141-157.

Stockwell, Stephen, Adam Muir (2003), “The Military-Entertainment Complex: A New Facet of Information Warfare”, <http://one.fibrejournal.org/fcj-004-the-military-entertainment-complex-a-new-facet-of-information-warfare> (30.10.2018).

Tan, Michelle (2016), “New Army Writing Program Asks Soldiers to Imagine the Future of Warfare”, *Army Times*, <https://www.armytimes.com/news/your-army/2016/06/29/new-army-writing-program-asks-soldiers-to-imagine-the-future-of-warfare/> (30.10.2018).

The Age (2002), “Hollywood Goes to War”, <https://www.theage.com.au/entertainment/hollywood-goes-to-war-20020916-gdulbh.html> (30.10.2018).

UK Ministry of Defence (2006), “The DCDC Global Strategic Trends 2007-2036”, <https://www.gov.uk/government/publications/global-strategic-trends> (30.10.2018).

US Department of Defense (2016), “Non-Lethal Program Executive Agent’s Planning Guide”, https://jnlwp.defense.gov/Portals/50/Documents/Resources/Publications/Government_Reports/DoD_NLW_EA%20_Planning_Guidance.pdf (30.10.2018).

US Joint Force (2016), “The Joint Force in a Contested and Disordered World”, <https://fas.org/man/eprint/joe2035.pdf> (30.10.2018).

US Marine Corps (2016), “Science Fiction Futures; marines Corps Security Environment Forecast: Futures 2030-2045”, <https://www.uscg.mil/Portals/0/Strategy/Marine%20Corps%20Science%20Fiction%20Futures%202016.pdf> (30.10.2018).

US National Intelligence Council (2004), “Mapping the Global Future”, https://www.dni.gov/files/documents/Global%20Trends_Mapping%20the%20Global%20Future%202020%20Project.pdf (30.10.2018).

US National Intelligence Council (2017), “Global Trends”, <https://www.dni.gov/index.php/global-trends-home> (30.10.2018).

US TRADOC (2014), “Win in a Complex World: 2020-2040”, http://www.g8.army.mil/pdf/army_operating_concept_tp_525-3-1_7oct2014.pdf (30.10.2018).

Vergun, David (2012), “Army Leaders Probe ‘Deep Future’”, https://www.army.mil/article/93058/army_leaders_probe_deep_future (30.10.2018).

Virilio, Paul (2005), *Desert Screen: War at the Speed of Light* (London, New York: Continuum).

Weinberger, Sharon (2007), “Hollywood’s Secret Meet”, <https://www.wired.com/2007/03/foiled-by-foia/> (30.10.2018).

Weldes, Jutta, Mark Laffey, Hugh Gusterson ve Raymond Duvall (1999), *Cultures of Insecurity: States, Communities and the Production of Danger* (Minneapolis: University of Minnesota Press).

Wilson, Dean ve Leanne Weber (2008), “Risk and Preemption on the Australian Border”, *Surveillance & Society*, 5 (2): 124-141.

Wilkinson, Alec (2008), “Non-Lethal Force: Looking for Ways to Stop Violent Criminals, Without Killing Them”, *The New Yorker*, <https://www.newyorker.com/magazine/2008/06/02/non-lethal-force> (30.10.2018).

Žižek, Slavoj (1989), *The Plague of Fantasies* (London: Verso).